

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi
(Journal of Kırşehir Ahi Evran University Faculty of Agriculture)

Ahi Ziraat Der – J Ahi Agri
e-ISSN: 2791-9161
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/kuzfad>

**KUZ
FAD**

Araştırma makalesi

Van (Türkiye)'daki Kıyı Yapıları ve Mevcut Durumu^a

Muhammet DEMİR^{id}

Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, 65040, Tuşba, Van, Türkiye.

Sorumlu yazar (Corresponding author): muhammet.demir1453@gmail.com

Makale alınış (Received): 13.12.2022 / Kabul (Accepted): 31.01.2023 /Yayınlanma (Published): 30.06.2023

ÖZ

Bu araştırmada, Van il sınırları içerisinde bulunan 2 adet balıkçı barınağı, 9 adet tekne barınağı ve 2 adet doğal barınma yerinin alt ve üst yapı durumunu belirlemek üzere saha ve anket çalışması yapılmıştır. Van il sınırlarında bulunan balıkçı yapılarının genel durumu incelemeye alınmış, çalışma sonucunda mevcut durum ortaya konularak sorunlara çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre, balıkçı kıyı yapılarının %85'inde yükleme-boşaltma yeri, %62'nde elektrik, %15'inde rıhtım, %77'nde çekek yeri ve deniz feneri, %99'unda yangın söndürme sistemleri ve ilk yardım ünitesi, %70'inde tatlı su, idare binası ve tuvalet olmadığı, %15'inde ise rıhtımın yetersiz olduğu, ayrıca tüm kıyı yapıları ele alındığında balıkçı lokali, balıkçı deposu, balık işleme tesisleri, soğuk hava deposu, ağ kurutma sahası, ağ tamiri alanı, buz ünitesi ve balık satış yerinin mevcut olmadığı tespit edilmiştir. Van ilinde bulunan balıkçı kıyı yapılarının genel olarak, alt yapı ve üst yapı bakımından istenilen seviyede hizmet vermediği görülmüştür. Sonuç olarak, Van ilinde bulunan balıkçı kıyı yapılarının tamamının modern balıkçılığa yönelik hizmet veremediğini ortaya konmuş ve belirtilen bu eksikliklerin balıkçılığı yapılabilir ve tercih edilen bir meslek olmaktan çıkardığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Balıkçılık, Balıkçı Barınakları, Balıkçı Kıyı Yapıları, Tekne Barınağı.

© Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Ziraat Fakültesi

^a Atıf bilgisi / Citation info: Demir M. (2023). Van (Türkiye)'daki Kıyı Yapıları ve Mevcut Durumu. Ahi Ziraat Der/J Ahi Agri 3(1): 22-36

Coastal Structures and Current Situation in Van (Türkiye)

ABSTRACT

In this research, field studies and face-to-face interviews were conducted to determine the infrastructure and superstructure of 2 fishermen's shelters, 9 boat shelters and 2 natural shelters located within the borders of Van province. The general situation of the fishermen's structures in the provincial borders of Van has been examined, and as a result of the study, the current situation has been revealed and solution suggestions have been tried to be brought to the problems. According to the results of the study, 85% of the fishermen's coastal structures do not have a loading-unloading area, 62% does not have electricity, 15% does not have a dock, 77% does not have a dock and lighthouse, 99% has no fire extinguishing systems and no first aid unit, 70% did not have fresh water, administration building and toilet. In 15% of these, the pier was insufficient and considering all coastal structures, it was determined that there was no fishing club, fisherman's warehouse, fish processing facilities, cold storage, net drying area, net repair area, ice unit, fish sales place. It has been observed that the fishermen's coastal structures in Van generally do not provide the desired level of service in terms of infrastructure and superstructure. As a result, it has been revealed that not all of the fishermen's coastal structures in Van can serve for modern fishing, and it has been determined that these deficiencies have made fishing a viable and preferred profession.

Keywords: Fisheries, fishing shelters, fishing coastal structures, boat shelter.

© Kırşehir Ahi Evran University, Faculty of Agriculture

Giriş

Balıkçılıkta, üretim ile ilgili bağlantısı ilk olan av filosu, av araç ve gereçleri ile av filosunun hareketliliğini direk etkileyen balıkçı liman ve barınakları yer almaktadır. Balıkçılık kıyı yapıları, iç su veya denizlerde karaya çıkış ve kontrol noktalarına avlanan ürünlerin ilk olarak piyasaya sunulmasından dolayı balıkçılık sektörü için çok önemlidir (Huntigon ve ark., 2015).

Balıkçılık kıyı yapıları balıkçı limanı, barınma yeri, çekek yeri, yanaşma yerleri, balıkçı barınakları ve balıkçı tersanesi olarak adlandırılmıştır (Çelikkale ve ark., 1992). Balıkçı limanları, basit yanaşma yerleri, kıyı balıkçı limanları, açık deniz balıkçı limanları ve uzak deniz balıkçı limanları şeklinde sınıflandırmıştır (Ligteringen ve Velsinks, 2012; UDHB, 2011).

Balıkçı barınakları, sektörün üretim alanı olan denizlere veya iç sulara açılmasını sağlayan balıkçı teknelerinin önemli kıyı yapılarıdır (Yıldız ve Karakulak, 2013; Gökçe, 2006; Huntigon ve ark., 2015; Belen, 2012). Balıkçı barınakları ve çekek yerleri avcılık yapan balıkçılar için çok önemli yapılar olup, planlama olmaması, gelişi güzel kıyılara yapılması ve amaç dışında kullanılması hizmet bakımında problemler ortaya çıkarmaktadır (Avcı Softa, 2014). Balıkçı barınakları, Türkiye balıkçılık sektöründe, üretim, değerlendirme ve pazarlama hizmetlerinin yürütülmesini sağlayan önemli yapılardır (Doğan, 2005).

Balıkçılık kıyı yapılarının balıkçılığın gelişmesinde büyük bir etkisi bulunmaktadır. Gelişmiş ülkelerde balıkçı yapıları her türlü gemiyle balıkçılık yapanlara hizmet verebilecek tam donanımlı yapılar olarak inşa edilmektedir (Boran ve Avcı Softa, 2016). Araştırmacılara göre balıkçı kıyı yapıları farklı sınıflar halinde belirtilmiştir. Kıyı yapıları Çelikkale ve ark. (1992) tarafından balıkçı limanı, balıkçı barınakları, barınma yeri, çekek yeri ve balıkçı tersanesi olmak üzere 5 başlık altında sınıflandırılırken, Ligteringen ve Velsinks (2012), basit yaşama yerleri, kıyı balıkçı limanları, açık deniz balıkçı limanları ve uzak deniz balıkçı limanları olmak üzere 4 başlık altında sınıflandırmıştır. Bazı devletlerde balıkçılık kıyı yapıları, amaçlarına göre küçük ve büyük ölçekli olarak değerlendirilmektedir. Uzakdoğu devletlerinde ise bu yapılar, amaçlarına göre, basit yaşama yerleri, kıyı balıkçı limanı, kıyı ötesi balıkçı limanı ve okyanus balıkçı limanı şeklinde tanımlanmaktadır (UDHB, 2011). Ülkemizde 13.12.1996 tarihli 22846 sayılı resmi gazetede yayınlanan Balıkçı Barınakları Yönetmeliği'nde; 'Her türlü balıkçı gemilerine hizmet vermek maksadı ile mendireklerle korunmuş, yeterli havuz ve geri saha ile barınacak gemilerin manevra yapabilecekleri su alanı ve derinliğe sahip, yükleme, boşaltma, bağlama rıhtımları ile suyu, elektriği, ağ kurtarma sahası, satış yeri, idare binası, ön soğutma ve çekek yeri bulunan, büyüklüğüne ve sağladığı imkânlarla göre balıkçı limanı, barınma yeri veya çekek yeri olarak adlandırılan kıyı yapıları balıkçı barınağı olarak tanımlanmıştır' (Anonim, 2013).

Balıkçı barınağın dışında yığılan malzeme dalga kıran etkisiyle azalan dalga ile zamanla barınağın girişinde çökeler, akıntı ve gel-git ile birlikte barınağın içine girerek barınağın dolmasına neden olur (Bildiş, 2004).

Trabzon il sınırları içerisinde yer alan balıkçı barınaklarının; %27'sinde ÇED raporu, %100'ünde rıhtım, tatlı su ve elektrik, %91'inde fener, %27'sinde ağ tamir alanı, kurutma sahası ve ilk yardım birimi, %36'sında buz üretim ünitesi ve kapalı depo, %18'inde soğuk hava deposu ve satış yeri, %73'ünde idari bina ve %55'inde güvenlik bulunduğu, çekek yerlerinden, %92'sinin ulaşım bağlantısı, %46'sının elektrik ve %38'inin tatlı su bağlantısına sahip olduğu tespit edilmiştir (Boran ve Softa Avcı, 2016).

Bu araştırmada, Van il sınırları içerisinde bulunan balıkçılık kıyı yapılarının (balıkçı barınağı, çekek, barınma ve yaşama yeri) alt ve üst yapısal özellikleri belirlenerek, mevcut durumları ortaya konulması amaçlanmıştır.

Materyal ve Yöntem

Bu çalışmada, Van İl genelinde balıkçı kıyı yapılarının durumu, alt ve üst yapı imkânlarının yeterliliği ve bu yapılarda bulunan tekne sayılarının tespit edilmesi amacıyla 2 adet balıkçı barınağı, 9 adet barınma, yaşama ve çekek yeri ve 2 adet doğal barınma alanı yerinde incelenmiştir. Bu kıyı yapılarında ait olgusal veriler, su ürünleri kooperatifi başkanları ve balıkçı gemisi sahipleri ile yüz yüze yapılan anketler ve tutulan kayıtlarından elde edilmiştir. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı ve balıkçılık kooperatiflerinden alınan verilerden de yararlanılmıştır. Ziyaretlerde kooperatif başkanlarından, üye ve üye olmayan kayıtlı balıkçılardan su, elektrik, ünün yükleme-boşaltma, soğuk hava deposu vb. veriler yanından bölgede yapılan balıkçılık faaliyetleri hakkında bilgiler temin edilmiştir.

Balıkçı Yapılarının Mevcut Durumu Anket Formu

1- Balıkçının Adı Soyadı:

2- Adresi:

Telefon:

Mahalle:

İlçe:

İl:

3- Balıkçının Yaşı:

- a) 18-30 b) 31-40 c) 41-50 d) 50 ve üstü

4- Balıkçının Eğitim Durumu:

- a) İlkokul b) Ortaokul c) Lise d) Üniversite

5- Balıkçı Yapısının Adı:

6- Bulunduğu Yer:

Mahalle:

İlçe:

İl:

7- Balıkçı Yapısının Yapılış Tarihi:

8- Balıkçı Yapısının Mülkiyet Durumu:

- a) UAB b) TOB c) Kooperatif d) Diğer

9- Balıkçı Yapısının İşletme Durumu:

- a) Faal b) Faal Değil

10- Kaç yıldır balıkçılık yapıyorsunuz?

- a) 0-5 b) 6-15 c) 16-25 d) 25 ve üstü

11- Kaç yıldır balıkçı tekne sahibisiniz?

- a) 0-5 b) 6-15 c) 16-25 d) 25 ve üstü

12- Balıkçı teknenizde siz dahil kaç çalışan var?

- a) 0-3 b) 4-8 c) 9-15 d) 15 ve üstü

13- Su ürünleri birliğine/kooperatifine üye misiniz?

- a) Evet b) Hayır

14- Balıkçı teknenizin bağlı olduğu Barınak/Barınma/Yanaşma Yerinde;

A- Çekek yeri var mı?

- a) Evet b) Hayır

B- Bağlama rıhtımları var mı?

- a) Evet b) Hayır

C- Manevra alanı var mı?

- a) Evet b) Hayır

D- Ana mendirek var mı?

- a) Evet b) Hayır

E- Tali mendirek var mı?

- a) Evet b) Hayır

F- İskele var mı?

- a) Evet b) Hayır

G- Balıkçı depoları var mı?

- a) Evet b) Hayır

H- Balıkçı lokali var mı?

- a) Evet b) Hayır

İ- Yükleme-Boşaltma yerleri var mı?

- a) Evet b) Hayır

J- Bakım-onarım (atölye ve ekipman) alanı var mı?

- a) Evet b) Hayır

- K- İdare binası var mı?
a) Evet b) Hayır
- L- Balık satış yeri var mı?
a) Evet b) Hayır
- M- Balık İşleme tesisi var mı?
a) Evet b) Hayır
- N- Ağ kurtarma alanı var mı?
a) Evet b) Hayır
- O- Ön soğutma/soğuk hava deposu var mı?
a) Evet b) Hayır
- P- Tuvalet (WC) var mı?
a) Evet b) Hayır
- Q- Elektrik ve su tesisatı var mı?
a) Evet b) Hayır
- R- Yangın söndürme sistemleri var mı?
a) Evet b) Hayır
- S- İlk yardım ünitesi var mı?
a) Evet b) Hayır
- T- Mapa ve babalar var mı?
a) Evet b) Hayır
- U- Kasa yıkama yeri var mı?
a) Evet b) Hayır
- 15- İletmek istediğiniz notları bizimle paylaşır mısınız?

Van il sınırları içerisinde yer alan kıyı yapıları Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (UAB, 2021) ve Tarım ve Orman Bakanlığı (TOB, 2021)'nin verilerinden yararlanılarak belirlenmiştir (Şekil 1).

Şekil 1. Van ve Erçek Gölü'nde bulunan kıyı yapıları

Bulgular ve Tartışma

Bu çalışma kapsamında incelenen balıkçı kıyı yapılarından Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı envanterinde, Edremit ve Dereağzı Balıkçı Barınağı, Erciş, Altınsaç, Gevaş, Çitören, Yaylıyaka Tekne Barınağı ve İnköy İskelesi olduğu, ancak Yarımada, Erçek, Dağönü, Yeşilsu ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi barınma yerlerinin hangi kurum yada kuruluş tarafından yapıldığı belirlenememiştir. Balıkçı kıyı yapılarından Erçek Tekne Barınma Yerinin toprak yoluna diğerlerinin ise asfaltlanmış bir bağlantı yoluna sahip olduğu belirlenmiştir. Van Gölü'nün Van ili kıyılarında 12 adet, Erçek Gölü kıyılarında 1 adet olmak üzere toplam 13 adet kıyı yapısı (Balıkçı barınağı, tekne barınağı ve tekne barınma yeri) ve bu kıyı yapılarında kayıtlı 81 adet balıkçı gemisinin olduğu tespit edilmiştir (Tablo 1). Tüm kıyı yapılarından yararlanan teknelerin boyu 8-17 m arasında değişmekte iken, yapı materyalleri ise sac malzemelerden oluşmaktadır. Yoğun olarak kullanılan av araçları sade ve fanyalı uzatma ağlar olup, gölde tek balık türü olan inci kefali avcılığı yapılmaktadır.

Tablo 1. Van İli balıkçı kıyı yapıları envanteri (TOB, 2021; UAB, 2021)

No	İl	İlçe	Balıkçılık Kıyı Yapısı	Niteliği	Tekne Sayısı
1	Van	Edremit	Edremit	Balıkçı Barınağı	6
2	Van	Erciş	Erciş	Tekne Barınağı	6
3	Van	Gevaş	Altınsaç	Tekne Barınağı	1
4	Van	Gevaş	Dereağzı	Balıkçı Barınağı	23
5	Van	Gevaş	Gevaş	Tekne Barınağı	3
6	Van	Gevaş	İnköy	İskelesi	2
7	Van	Gevaş	Yarımada	Tekne Barınma Yeri	6
8	Van	İpekyolu	Erçek	Doğal Barınma	2
9	Van	Tuşba	Çitören	Tekne Barınağı	13
10	Van	Tuşba	Dağönü	Doğal Barınma	5
11	Van	Tuşba	Yaylıyaka (Adır)	Tekne Barınağı	8
12	Van	Tuşba	Yeşilsu	Tekne Barınma yeri	6
13	Van	Tuşba	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Tekne Barınma Yeri	0
Toplam					81

3.1. Edremit Küçük Tekne Balıkçı Barınağı

Edremit ilçesinde bulunan bu barınakta Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından 2014 yılında yapılmış ve Tarım ve Orman Bakanlığına devredilmiş olup, ana mendirek boyu 385 m, tali mendirek boyu 85 m ve rıhtım uzunluğu 170 m (-3 m derinlik), 50 yüzer iskele ve 80 tekne kapasitesinde olan barınaktan 6 balıkçı teknesinin ve 15 balıkçının yararlandığı bildirilmiştir. Barınak, Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından Van Edremit Belediyesine 10 yıllık kiraya verilmiştir.

Barınakta çok sayıda turizm teknesinin bulunması, balıkçı teknelerinin bağlama yeri sorunu yaşamasına neden olduğu, ayrıca kurak dönemlerde teknelerin rıhtıma yanaşmakta zorluk çektiği bildirilmiştir.

3.2. İnköy İskelesi

Gevaş ilçesinde bulunan iskele, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından 2009 yılında yapılmıştır. 10 adet tekne kapasitesine sahip olan iskelede ana mendirek boyu 50 m ve rıhtım

boyu 30 m (-1,5 m derinlik) (UAB, 2021) olup, iskeleden 2 balıkçı teknesi ve 5 balıkçı yararlanmaktadır. Kıyı yapısı Ulaştırma ve Altyapı bakanlığı envanterinde iskele olarak geçse de balıkçılar tarafından barınma yeri olarak kullanıldığı bildirilmiştir.

Yağış miktarlarının normal seviye altında olduğu yıllarda barınma yerindeki suyun çekilmesi ile birlikte iskelenin dibinde bulunan taşlık ve kayalıklardan dolayı balıkçı teknelerinin iskeleye yanaşmada zorluk çektiği belirlenmiştir.

3.3. Altınsaç Tekne Barınağı

Gevaş ilçesinde bulunan barınak Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından 2010 yılında yapılmıştır. 10 adet tekne kapasitesine sahip olan ana mendirek boyu 106 m ve rıhtım uzunluğu 30 m (-2 m derinlik) (UAB, 2021) olup, barınaktan 1 balıkçı teknesinin ve 2 balıkçının yararlandığı bildirilmiştir.

Barınağın kıyusal yapısı, Van Gölü'ndeki akıntı ve dalga hareketlerine bağlı olarak bazen değişikliğe uğramaktadır. Yağışlara bağlı olarak, Van Gölü'nün su seviyesi arttığı dönemlerde barınağın su altında kaldığı, su seviyesini azaldığı dönemlerde ise ortaya çıkan taşlardan dolayı balıkçı teknelerinin barınağa girişte zorluk yaşadığı bildirilmiştir.

3.4. Gevaş Tekne Barınağı

Van Gevaş ilçesinde bulunan tekne barınağı, 2012-2014 yılları arasında balıkçı ve yolcu teknelerinin yanaşması amacıyla yapılmıştır. 20 adet tekne kapasitesine sahip olan ana mendirek boyu 150 m ve rıhtım uzunluğu 125 m (-2 m derinlik) (UAB, 2021) olup, barınaktan 3 adet balıkçı teknesi ve 5 balıkçı yararlanmaktadır.

Kurak dönemlerde su seviyesinin düşmesiyle barınma yerine giriş çıkışlarda zorlukların yaşandığı bildirilmiştir.

Şekil 2. Edremit Küçük Tekne Balıkçı Barınağı (A), İnköy İskelesi (B), Altınsaç (C) ve Gevaş (D) Tekne Barınağı

3.5. Dereağı Balıkçı Barınağı

Gevaş ilçesinde bulunan barınak Van İl Özel İdaresi tarafından yapılmıştır. 2013 ve 2014 yıllarında mendirekler büyütülmüş, korunaklı su alanı genişletilmiş, rıhtım ve çekek yeri yapılmıştır. 30 adet tekne kapasitesine sahip olan ana mendirek boyu 240 m, tali mendirek 70 m, rıhtım uzunluğu 75 m (-1,5 m derinlik) (UAB, 2021) olup barınaktan 20 adet balıkçı teknesi ve 52 balıkçı yararlanmaktadır.

Bakım-onarım alanı, lavabo, elektrik ve su tesisatı olan barınma yerinde, balıkçı deposu, balıkçı lokali, ağ kurutma alanları, balık satış yerleri, soğuk hava deposu ve yangın söndürme sistemle bulunmamaktadır. Yağış miktarlarının normal seviye altında olduğu yıllarda barınakta suyun çekilmesi ile birlikte gölün dibinde bulunan taşlık ve kayalıklardan dolayı balıkçı teknelerinin barınağa girmekte zorluk yaşadıkları bildirmiştir.

3.6. Çitören Tekne Barınağı

Tuşba ilçesinde bulunan tekne barınağının ana mendirek boyu 210 m ve tali mendirek boyu 50 m olup, 20 tekne kapasitesine sahip barınaktan 13 adet balıkçı teknesi ve 32 balıkçı yararlanmaktadır. 2010 yılında yapılan barınakta deprem nedeniyle hasarı onarımı ve kronman duvar ilavesi yapılarak mevcut durumuna getirilmiştir (UAB, 2021).

Kurak geçen yıllarda barınaktaki su seviyesinin düşmesi ile barınağın içinde biriken kumdan dolayı balıkçı tekneleri kıyıya yanaşmakta zorluk çekmektedirler. Ayrıca barınağın dışında yığılan malzemelerin dalgaların etkisiyle barınak girişinde çökeldiği ve zamanla barınağın içine girerek barınağın dolmasına neden olduğu bildirilmiştir. Bundan dolayı balıkçı tekneleri limana giriş yapamadığı, bu nedenle bazı dönemlerde Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi iskelesine yanaşmak zorunda kalmaktadırlar. Barınak girişi zaman zaman iş makinalarıyla temizlenmekte ancak belli bir süre sonra barınak girişi tekrar kumla dolmaktadır. 2022 yılında Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından barınak içinin temizlenmesi ve derinleştirilmesi çalışmalarının yapıldığı, ancak barınak girişinin tekrar kum ile dolmaya başladığı bildirilmiştir.

3.7. Yaylıyaka (Adır) Tekne Barınağı

Tuşba ilçesinde bulunan tekne barınağının mendirek boyu 190 m, iskele boyu 25 m, derinliği 3 m olup, 15 tekne kapasitesine sahiptir. 2010 yılında yapımı tamamlanan, 2013 yılında mendirek uzatılması ve rıhtım işlemleri yapılan barınaktan 8 adet balıkçı teknesi ve 20 balıkçı yararlanmaktadır (UAB, 2021).

2021 yılında yaşanan kuraklığın etkisiyle göl seviyesinin düşmesine bağlı balıkçı teknelerinin manevra alanlarının daraldığı, barınak dibinde bulunan taşlık ve kayalıklardan dolayı balıkçı teknelerinin rıhtıma yanaşamadığı bildirilmiştir.

3.8. Erciş (Gölağzı) Tekne Barınağı

Erciş ilçesinde bulunan barınakta ana mendirek boyu 106 m, tali mendirek boyu 20 m ve rıhtım uzunluğu 30 m (-2 m derinlik) olup, 10 tekne kapasitesindedir (UAB, 2021). 2010 yılında yapılan ve balıkçılar tarafından barınma yeri olarak kullanılan kıyı yapısından 6 adet balıkçı teknesi ve 15 balıkçı yararlanmaktadır.

Van Gölü'ndeki akıntı ve dalga hareketlerine bağlı olarak kıyısal yapı zaman zaman değişikliğe uğramakta ve yağış miktarlarının normal seviye altına düştüğü zamanlarda kuraklığın etkisiyle gölün dibinde bulunan ve ortaya çıkan taşlık ve kayalıklardan dolayı balıkçı teknelerinin barınağa yanaşmakta zorluk yaşadıkları bildirilmiştir.

3.9. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tekne Barınma Yeri

Tuşba ilçesinde yer alan barınakta balıkçı tekneleri bulunmamaktadır. Ancak Çitören, Adır ve Yeşilsu barınma yerlerinde bulunan teknelerin bağlı olduğu barınaklarına giremediği dönemlerde teknelerini Van YYU barınağına çektikleri belirtilmiştir.

Kurak geçen dönemlerde balıkçı teknelerinin manevra alanlarının daraldığından dolayı rıhtıma yanaşmakta zorlandıkları bildirilmiştir.

Şekil 3. Dereağzı Balıkçı Barınağı (E), Çitören (F), Yaylıyaka (G), Erciş (H) Tekne Barınağı

Şekil 4. Van YYÜ (I) Tekne Barınma Yeri

3.10. Yarımada Tekne Barınma Yeri

Gevaş ilçesinde bulunan, resmi olarak kayıtlarda bulunmamakla birlikte balıkçılar tarafından yanaşma-barınma yeri olarak kullanılan kıyı yapısından 6 adet balıkçı teknesi ve 15 balıkçı yararlanmaktadır.

Barınakta 2021 yılında yaşanan kuraklıktan dolayı çekilen su ile birlikte balıkçı teknelerinin barınma yerine giriş-çıkışlarda zorluk çektiği ve yeteri kadar dalga kıran olmadığından dolayı teknelerin rüzgâr ve fırtınalardan zarar gördüğü bildirilmiştir.

3.11. Yeşilsu (Amik) Tekne Barınma Yeri

Tuşba ilçesinde bulunan, balıkçılar tarafından barınma yeri olarak kullanılan barınaktan 6 adet balıkçı teknesi ve 15 balıkçı yararlanmaktadır.

2021 yılında yaşanan kuraklıktan dolayı çekilen su ile birlikte balıkçı teknelerinin barınma yerine giremedikleri, mevcut rıhtım yeteri kadar dalga kıran etkisi yapamadığından dolayı teknelerin rüzgâr ve fırtınadan zarar gördüğü bildirilmiştir.

3.12. Dağönü Tekne Barınma Yeri

Tuşba ilçesinde bulunan ve doğal bir barınma yeri olarak kullanılan yapıda 5 adet balıkçı teknesi ve 12 balıkçı yararlanmaktadır.

Van Gölü'ndeki akıntı ve dalga hareketlerine bağlı olarak kıyısal yapı zaman zaman değişikliğe uğramaktadır. Barınaktaki suyun sığ olması nedeniyle rüzgârlardan dolayı bazen küçük balıkçı gemileri hasar görmektedir. Yağış miktarlarının normal seviye altında olduğu yıllarda barınma yerindeki suyun çekilmesi ile birlikte gölün dibindeki kum ve dalgalarla gelen kum partiküllerinin doğal barınma yerinin girişini doldurduğu, bu nedenle balıkçı teknelerinin barınağa giriş yapamadığı bildirilmiştir.

3.13. Erçek Tekne Barınma Yeri

İpekyolu ilçesi Erçek Mahallesi Erçek Gölü kıyısında bulunan tekne barınağı, doğal bir barınma yeri olup barınaktan 2 adet balıkçı teknesi ve 6 balıkçı yararlanmaktadır.

Erçek Gölü'nde tekne barınağı olmadığından dolayı akıntı ve dalga hareketlerine bağlı olarak kıyısal yapı zaman zaman değişikliğe uğramakla birlikte su seviyesi yağışlara bağlı olarak yükselip alçalmaktadır. 2021 yılında yaşanan kuraklıktan dolayı su seviyesinin düşmesi ile doğal barınma yerinin kum ile dolduğu ayrıca doğal bir yapı olması sebebiyle rüzgârlardan dolayı teknelerin kıyıya yanaşmadığı bildirilmiştir.

Şekil 4. Yarımada (J), Yaşilsu (K), Dağönü (L) ve Erçek (M) Tekne Barınma Yeri

Bu çalışmada, Van il sınırları içerisinde bulunan 13 adet balıkçılık kıyı yapısının mevcut durumu ve alt ve üst yapı imkânlarının yeterliliği belirlenmiştir (Tablo 2 ve 3).

Tablo 2. Van İli kıyı yapılarının alt ve üst yapı durumları

Balıkçı kıyı yapıları	Elektrik	Tatlı Su	WC	Balık İşleme Tesisi	Ağ Tamir Yeri	Ağ Kurutma Sahası	Buz Üretim Ünitesi	Soğuk Hava Deposu	Satış Yeri	İlk Yardım Birimi	Yangın Söndürme
Edremit	+	+	+	-	-	-	-	-	-	+	+
Erciş	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Altınsaç	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dereağzı	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Gevaş	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-
İnköy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yarımada	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Erçek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Çitören	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dağönü	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yaylıyaka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yeşilsu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Van YYÜ	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-

Var (+), Yok (-)

Tablo 3. Van İli kıyı yapılarının üst yapı durumları

Balıkçı kıyı yapıları	Çekme Yeri	Rıhtım	Ana Mendirek	Tali Mendirek	Fener	Bakım-Onarım Alanı	Yükleme-Boşaltma	Balıkçı Lokali	Balıkçı Deposu	İdari Bina	Güvenlik
Edremit	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+
Erciş	-	+	+	+	-	+	-	-	-	-	-
Altınsaç	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-
Dereağzı	-	+	+	+	-	+	-	-	-	+	-
Gevaş	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	-
İnköy	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-
Yarımada	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Erçek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Çitören	-	+	+	+	-	+	-	-	-	-	-
Dağönü	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yaylıyaka	-	+	+	+	-	+	-	-	-	-	-
Yeşilsu	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Van YYÜ	+	+	+	+	+	+	-	-	-	+	-

Var (+), Yok (-)

Çalışmada incelenen kıyı yapılarından, Edremit Küçük Tekne Balıkçı Barınağı, Dereagzı Balıkçı Barınağı, İnköy, Altınsaç, Gevaş, Çitören, Adır (Yaylıyaka) ve Erciş (Gölağzı) Tekne Barınaklarının Ulaştırma ve Alt Yapı Bakanlığının envanterinde olduğu, Yarımada, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi ve Yeşilsu barınma/yanaşma yerlerinin hangi kurum/kuruluş tarafından yapıldığı bilinmediği, Erçek ve Dağönü barınma/yanaşma yerlerinin kendiliğinden oluşan doğal yapılar olduğu tespit edilmiştir. Erçek ve Dağönü hariç, diğer tüm kıyı yapılarının yanaşabileceği bir rıhtım olduğu tespit edilmiştir. Rıhtıma sahip balıkçılık kıyı yapılarında rıhtım önü su derinliğinin en az 0,3 m, en yüksek su derinliğinin ise 3 m olduğu saptanmıştır. En fazla balıkçı teknesinin bağlandığı yer Dereagzı balıkçı barınağıdır. Kıyı yapıların tamamında amatör balıkçı teknesinin olmadığı bildirilmiştir.

Araştırmada, 11 adet kıyı yapısında teknelerin yanaşabileceği bir rıhtımın olduğu, ancak Yarımada ve Yeşilsu tekne barınma yerlerinde rıhtımın yetersiz olduğu, Dağönü ve Erçek doğal tekne barınma yerlerinde ise rıhtım olmadığı tespit edilmiştir.

Van Gölü ve Erçek Gölü içsu kaynakları olduğundan dolayı yağmur, kar ve yer altı suları ile beslenmektedir. Yağışların az olduğu dönemlerde Van Gölü'nün suyu çekilmektedir. Bu durum balıkçı barınaklarını olumsuz yönde etkilemektedir. Yapılan anket sonuçlarına göre, Van ilinde bulunan 13 adet balıkçı kıyı yapılarında rıhtım boyunca gemilerin yanaşabileceği ortalama su derinlikleri, yağışların bol olduğu dönemlerde 2-3 m, yağışların olmadığı ve kurak geçen dönemlerde ise 1 m'nin altına düştüğü rapor edilmiştir. Yerinde yapılan incelemelerde ise, kıyı yapılarında rıhtım boyunca Edremit Balıkçı Barınağı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tekne Barınma Yeri ve Gevaş Tekne Barınağı dışındaki diğer kıyı yapılarının girişi ve içerisi, taş, kum vb. malzemeler ile dolduğundan ve içerisindeki su seviyesinin 50 cm'nin altında düştüğünden dolayı balıkçı gemilerinin düzenli ve emniyetli bir şekilde kıyıya yanaşamadığı, kuraklığın devam etmesi durumunda ortalama rıhtım derinliğinin 1-2 m arasında olan Edremit Balıkçı Barınağı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tekne Barınma Yeri ve Gevaş Tekne Barınağında da benzer sorunlar ile karşılaşılacağı söylenebilir.

Balıkçı kıyı yapılarında gemilerinin yanaşabileceği su derinliği rıhtım boyunca son derece önemlidir. UNCTAD Port Development'te (1985) barınak içi su derinliğinin tekne su çekimlerinden en az 0.5 m fazla ve balıkçı gemilerinin su çekimlerinin 2 m civarında olması gerektiği belirtilmiştir (UDHB, 2011). Ancak Van'daki balıkçı kıyı yapılarının büyük bir bölümünde yağışların az olduğu dönemlerde rıhtım derinliğinin 50 cm'in altına düştüğü tespit edilmiştir. Balıkçı Barınakları Yönetmeliği'nde ise rıhtım uzunluğunun belirlenmesinde, barınakların sağladığı imkânlar, barındıracağı gemi sayısı ve büyüklüğü gibi ölçütlerin dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir (RG, 1996). Erçek ve Dağönü tekne barınma yerlerinde rıhtım olmadığı, Yarımada ve Yeşilsu barınma yerlerinde ise rıhtımın balıkçı tekne sayılarına göre yetersiz olduğu görülmüştür. Ayrıca kıyı yapılarının çoğunda yükleme ve boşaltma rıhtımları bulunmamaktadır. Ancak son yıllarda denizde avlanan balıkların kontrolünün daha iyi yapılmasının sağlanması amacıyla, Tarım ve Orman Bakanlığınca avlanan balıklar için karaya çıkış noktaları belirlenmiş bu uygulama zorunlu hale getirilmiştir. Ayrıca balıkçı limanlarında rıhtım boyunun belirlenmesinde, teknelerin yanaşma biçimi, avlanma sıklığı, kıyı yapısındaki kullanıcı sayısı ve gün içerisindeki en yoğun yükleme-boşaltma saatleri ile bağlanma koşullarının dikkate alınması gerektiği önerilmiştir (UDHB, 2011). Bu durum balıkçı barınaklarında yanaşma rıhtımı ile birlikte yükleme boşaltma rıhtımının da olması gerektiğini vurgulamıştır.

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından hazırlanan balıkçılık kıyı yapıları durum ve ihtiyaç analizi sonuç raporlarında, tipik bir balıkçı limanında yükleme boşaltma rıhtımının, büyük balıkçı limanında ise yükleme boşaltma rıhtımı yanında normal yanaşma rıhtımının da olması gerektiği bildirilmiştir.

Doğal yapıda olan ve rıhtımı olmayan Erçek ve Dağönü barınma yerleri ile rıhtımı yetersiz olan Yeşilsu ve Yarımada barınma yerlerinde balıkçı gemilerinin rüzgâr ve fırtınalardan zarar gördüğü ifade edilmiştir. Altınşaç Tekne Barınağı dışındaki tüm kıyı yapıları aktif olarak balıkçı tekneleri tarafından kullanılmaktadır.

Balıkçı Barınakları Yönetmeliği'nde (RG, 1996), barınakların yakın yerleşim merkezi ile karayolu bağlantısının, barınağa denizden emniyetli girişi sağlayacak fenerlerin, balıkçı gemilerinin yanaşabileceği rıhtım ve iskelelerin, su ve elektrik bağlantıları ile ağ kurutma alanlarının bulunmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir. Ayrıca balıkçı barınağının sınıfına göre işletme binası, balıkçı lokali, soğuk hava deposu ve buz üretim alanı, ağ tamir yeri ve deposu, ilk yardım ünitesi ve bakanlık faaliyetlerinin yürütülmesi için kullanılacak balıkçılık idari binasının bulunması gerektiği vurgulanmıştır.

Van'daki balıkçılık kıyı yapılarının alt ve üst yapısal işlevlere yönelik tesis ve üniteleri değerlendirildiğinde; Edremit Küçük Tekne Balıkçı Barınağı ve Gevaş Tekne Barınağı alt ve üst işlevlere yönelik gerekliliklerin karşılanmasını sağlayacak yapıları bulundurması bakımından diğer kıyı yapılarına göre daha iyi durumda olduğu görülmüştür. Kıyı yapılarının % 85'inde yükleme- boşaltma yeri, % 62'nde elektrik, % 15'inde rıhtım, % 77'nde çekek yeri, deniz feneri, % 99'unda yangın söndürme sistemleri ve ilk yardım ünitesi % 70'inde tatlı su, idare binası ve tuvalet olmadığı, % 15'inde ise rıhtımın yetersiz olduğu, ayrıca tüm kıyı yapıları ele alındığında balıkçı lokali, balıkçı deposu, balık işleme tesisleri, soğuk hava deposu, ağ kurutma sahası, ağ tamiri alanı, buz ünitesi, balık satış yeri mevcut olmadığı tespit edilmiştir.

Balıkçı kıyı yapılarının iyileştirilmesine yönelik yapılan çalışmalarda, Türkiye genelinde yeteri

kadar balıkçı barınağının bulunduğu ancak barınaklarda nitelik olarak önemli problemlerin olduğu ve tamamına yakınında iyileştirme çalışmasının yapılması gerektiği bildirilmiştir (Belen, 2012). Bu durum Van'daki kıyı yapılarının mevcut durumu ile ilgili yapılan çalışmanın doğruluğunu göstermektedir.

Sonuç

Van ilinde bulunan balıkçı kıyı yapılarının, balıkçı gemilerine uygun hizmet veremediği, yeterli alt ve üst yapısı bulunmayan bu kıyı yapılarının çoğunda bağlı bulunan balıkçı gemilerinin olumsuz hava şartlarından zarar gördüğü, kurak geçen dönemlerde kıyı yapılarında balıkçı gemilerinin yaşmakta zorluk çektiği ve kıyı yapılarının balıkçılık üretimini ve kalitesini arttırmaya yönelik hizmet sağlayamadığı tespit edilmiştir. Van'daki kıyı yapılarının çoğunda elektrik, su, işletme binası, balıkçı lokali, buz üretim alanı, ağ tamir yeri, soğuk hava deposu, balıkçı deposu ve gibi yapıların bulunmadığı, kıyı yapılarının, balıkçıların temel ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz olduğu, Edremit Balıkçı Barınağı hariç diğer kıyı yapılarında güvenlik, yangın söndürme sistemleri, ilk yardım ünitesi ve iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin olmadığı belirlenmiştir. Van ilinde bulunan balıkçılık kıyı yapılarının, gerek alt yapı gerekse üst yapı bakımından istenilen seviyede hizmet vermediği tespit edilmiştir. Kıyı yapıları içerisindeki su alanlarının zamanla kumla dolması veya kuraklık nedeniyle suyun çekilmesine bağlı olarak balıkçı teknelerinin barınaklardaki rıhtımlara yaşamadığı ya da yaşmakta zorluk çektiği tespit edilmiştir. Bu durum, Van ilinde bulunan balıkçılık kıyı yapılarının tamamının modern balıkçılığa yönelik hizmet veremediğini ortaya koymaktadır. Belirtilen bu eksiklikler balıkçılığı yapılabilir ve tercih edilen bir meslek olmaktan çıkartmaktadır.

Van ilinde bulunan kıyı yapılarının modern balıkçılığa yönelik hizmet verebilmesi için, Dereağzı Balıkçı Barınağı, Çitören, Adır (Yaylıyaka), Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi ve Erciş (Gölağzı) Tekne Barınaklarının bakım onarımlarının yapılması ve iç alanların temizlenmesi, Altınşaç, İnköy, Yeşilsu ve Yarmada barınma yerlerinin, tekneleri hava koşullarında koruyacak şekilde bakım-onarım ve rıhtımlarının yapılması ve iç alanlarının temizlenmesi, doğal barınma yeri olan Erçek ve Dağönü barınma yerlerinde ise tekne barınağının yapılması balıkçılık açısından önemlidir. Ayrıca, avlanan su ürünlerinin sağlıklı şartlarda boşaltılması, muhafaza edilmesi ve pazarlanması için, Van'daki kıyı yapılarının alt ve üst yapı eksikliklerinin giderilmesi ve bu yapıların elektrik ve buz makinesi ile donatılması, katı atık ve sintine atıklarını boşaltacak ve teknelerin bakım-onarımlarını gerçekleştirebilecek yerlerin yapılması gerekmektedir.

Kaynaklar

Anonim (2013). Kıyı Tesislerine İşletme İzni Verilmesine İlişkin. Usul ve Esaslar. http://www.ubak.gov.tr/BLSM_WIYS/DISGM/tr/doc/20130313_165321_66968_1_67502.pdf.

Belen S (2012). Balıkçı Barınakları Rehabilitasyonu. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, 130 s, İzmir.

Bildiş S 2004. Liman ve Balıkçı Barınaklarında Sığılaşma Miktarının Belirlenmesi. s.44.

Boran M ve Softa Avcı Ş (2016). Trabzon İlinde Yer Alan Balıkçı Kıyı Yapıları Üzerine Bir Araştırma. Ege Balıkçılık ve Su Ürünleri Dergisi. 33(4):307-311 (2016).

-
- Çelikkale M, Düzgüneş E, Okumuş İ (1992). Potential, current situation, problems and solutions of Turkey fisheries sector (in Turkish). Publication of İstanbul Chamber Commerce, Nr: 2.
- Doğan M (2005). Ülkemiz Balıkçı Barınakları Bilgi Sistemi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Diploma Projesi. (Yön: Y. Arısoy).
- Gökçe B (2006) AB Balıkçılık Politikaları ve Türkiye’deki Balıkçı Barınak ve Limanlarının Potansiyellerinin İncelenmesi. s.172.
- Huntington T, Nimmo F, Macfadyen G (2015). Fish Landings At The World’s Commercial Fishing Ports. Journal of Ocean and Coastal Economics. 2(1), 4.
- Ligteringen H ve Velsinkş H (2012). Ports and terminals. UK: Amazon co.
- RG (1996). Official Gazette, Regulation of fishing ports (in Turkish), Retrieved from <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=7.5.4997&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0> (10.03.2016).
- Avcı Softa Ş (2014). An Investigation On The Coastal Fishing Structures Located in Trabzon City Master’s thesis. Karadeniz Technical University, Graduate School of Naturel and Applied Science, Trabzon.
- TOB (2021). Balıkçı Barınakları ve İdari Binaları. Ankara, <https://www.tarimorman.gov.tr/BSGM/Menu/32/Bilgi-Dokumanlari>.
- UAB (2021). Limanlar ve Kıyı Yapıları. Ankara, <https://aygm.uab.gov.tr/limanlar-ve-kiyi-yapilari-dairesi-baskanligi>.
- UDHB (2011). Status and needs, analysis report results for fishing coastal structures. Volume-I, Volume-II, (in Turkish). Ministry of Transport, Directorate of Railway, Harbours and Air Ports Construction, Ankara.
- Yıldız T, Karakulak FS (2013). İstanbul Balıkçılık Kıyı Yapılarının Mevcut Durumu. Gümüşhane Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi 3(1):16-28.